

Interview van de week

Leven in teken van vrouwen

Miep Smitsloo
miepsmitsloo@planet.nl

Sinds ze als eigenwijze scholiere in 1967 bij toeval aanwezig was in een huis op de Breestraat, waar ze getuige was van de oprichting van de Leidse Dolle Mina's, staat het leven van Els Kloek in het teken van vrouwen. Twee jaar geleden had ze met '1001 Vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis' ineens een bestseller in handen. Nu komt ze met een vervolg: een boek over vrouwen in de zoste eeuw. Dat moet een beeld opleveren van de weg van emancipatie die vrouwen tussen circa 1880 en nu hebben afgelegd.

Goeie Mie, de Zangeres zonder Naam, Annie Bos en Emilie Knappert: het zijn een paar namen van de ruim duizend vrouwen die in haar nieuwe boek aan bod komen. Els werkt er momenteel bij wijze van spreken zeven dagen per week aan, want op haar 63ste heeft ze meer haast dan ooit. Het project, dat, als het aan haar ligt weer zal leiden tot een boek, een tentoonstelling en een website, moet in 2017 af zijn.

Els is historica, maar ook onderneemster. Ze wist haar vorige '1001-vrouwenboek' via crowdfunding te financieren. Dat kunstje gaat ze nu herhalen, want, zegt ze: de spraakmakende vrouwen uit onze eeuw zijn nog onderbelicht en die verdienen ook allemaal een 'biografietje'. Overigens staat ze open voor suggesties. Ik heb haar mailadres.

Els Kloek (63) verzamelt vrouwenlevens. De Leidse historica begon onlangs haar nieuwe crowdfundingcampagne ter financiering van wat weer een standaardwerk moet worden: Nederlandse vrouwen in de zoste eeuw. Het onderzoek naar de rol die 1001 van hen hebben gespeeld, laat haar bepaald niet onberoerd. 'Er zitten beslist niet alleen maar lieverdjes tussen'.

'Vrouwen zijn vaak verrassender, interessanter dan mannen'

Haar vak

„De geschiedenis van een land laat zich heel goed vertellen aan de hand van de levensverhalen van zijn inwoners. Sterker nog, per definitie gaat geschiedenis over mensen. Ik heb er door die biografische aanpak een heel andere kijk op gekregen. Ik kijk nu bij wijze van spreken door het keukenraam van een huis naar binnen.”

Pieterskerk

„Ik ben een domineesdochter. Mijn vader was predikant in de Leidse Staalwijk. Hij preekte in de Pieterskerk, die toen – tot 1970 – nog gewoon als kerk in gebruik was. Als kind speelde ik er vaak verstopertje. Ik kom er nog vaak bij evenementen en vind het dan steeds een heel raar idee, want mijn vader stond daar altijd op die preekstoel! Ik ben de jongste van vijf en was een beetje 'n hippie. In mijn middelbare schooltijd zat ik bij het 'scholierenaktiekomitee', maar ook in het sfeertje van de roemruchte commune aan de Morssingel. Een gevaarlijke omgeving, ze zaten er allemaal aan de drugs. Het is maar goed dat ik daar niet ben blijven 'hangen' en besloot om in Amsterdam te gaan studeren.”

Dolle Mina

„Als scholiere was ik toevallig aanwezig bij de oprichting van de Leidse afdeling van Dolle Mina (beweging uit de tweede feministische golf, eind jaren zestig, red.). Dat was bij een jong studentenechtpaar aan de Leidse Breestraat. Het was een tijd van acties en protesten, en ik was altijd erg maatschappelijk geïnteresseerd. Ik heb last van een soort aangeboren feminisme, niet echt ideologisch hoor, maar ik merk altijd dat, als ik ergens ben, ik oplet of er alleen maar mannen zijn of ook vrouwen. Dat gaat bij mij vanzelf.”

Els Kloek: „Ik heb last van een soort aangeboren feminisme...”

Mannen?

Commentaar op Els' plannen op internet: 'Voor elke vrouw zijn er zo duizend mannen te noemen, waarom komen die niet aan bod?' Els Kloek: „Ja, dat zal best. Maar daar gaat het mij helemaal niet om. Dan moet hij zelf maar een '1001 mannen' gaan maken. Er zijn ook mannen die ik bewonder hoor, ik kan niet zeggen dat vrouwen altijd beter zijn, maar ik vind ze wel vaak verrassender. Misschien komt dat doordat ze altijd meer hebben moeten knokken om hun eigen weg te vinden. Mannen mogen veel meer blijven spelen, ze doen wat ze altijd al leuk vonden. Daarom vind ik vrouwen interessant, zonder van hen een rolmodel te maken.”

Haast

„Ik ben eigenlijk altijd aan het werk. Zeven dagen per week. Soms denk ik wel eens over het waarom. Is het een vlucht? Maar ik vind het hartstikke leuk. Ik wil vrouwen meer zichtbaar maken in de geschiedenis en het onderzoek naar al die levens voelt heel erg als het leggen van puzzeltjes. Ik zou ook van een haakwerkje bezeten kunnen raken. Zo leuk! En ook: ik ben relatief best laat op dit plan gekomen van het blootleggen van al die vrouwenlevens. Als ik dat eerder in mijn leven had bedacht, zou ik minder haast hebben om dit boek over zosteëeuwse vrouwen af te krijgen. Want ik ben de enige die de 'drive' heeft om dit af te maken. Eind 2017 moet het bij de drukker

liggen, vind ik, want dan komen er allerlei herdenkingsjaren aan voor vrouwen: tegen die tijd is het honderd jaar geleden dat ze passief en daarna, in 1919, actief kiesrecht kregen. En in 1918 kwam de eerste vrouw in de Tweede Kamer.”

Geld inzamelen

„In 2003 ben ik begonnen met het verzamelen en schrijven van een groot aantal biografieën van vrouwen door de eeuwen heen. In 2012 was dat klaar en wilde ik '1001 Vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis' uitgeven, maar ik had een gat in de begroting van 80.000 euro. Dus toen dacht ik als 'kleine zelfstandige' aan crowdfunding. Ik bedacht dat men één van de 1001 vrouwen kon 'adopteren'. Ik werd echt weggehoond, zoïets kon helemaal niet. Maar nadat ik er een jaar lang reclame voor had gemaakt, had ik 76.000 euro bij elkaar. Ik tarte alle crowdfundingwetten.”

Overweldigend

„Het boek werd een overweldigend succes. Nog voordat het uitkwam, had ik al zoveel publiciteit gekregen, ongelofelijk. Ik weet nog dat ik twee weken daarvoor werd gebeld door een journaliste van de NRC en ik zei: 'Goh, het lijkt wel of het een hit gaat worden'. Ik had er tien jaar aan gewerkt. Ineens viel het kwartje. Echt bizar. Er werden vijfduizend exemplaren gedrukt, die binnen een week weg waren. Inmiddels is er een derde druk. In totaal zijn er ruim 17.000 van verkocht. De royalty's, 30.000

'Je moet wel dood zijn om een plek in het boek te krijgen'

euro, stop ik in mijn nieuwe project.”

Eigen boek

„Nadat '1001 Vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis' eenmaal was uitgegeven, bleek dat er nog ontzettend veel mensen hadden willen meedoen aan de crowdfunding. Ik had nog duizenden euro's kunnen binnenhalen, maar het boek was er al, dan kun je geen geld meer inzamelen. Tegelijk bleek dat de vrouwen uit de zoste eeuw nog onderbelicht waren gebleven. Ze verdienden eigenlijk een eigen boek, want, vonden ook mijn partners met wie ik er aan had gewerkt, vrouwen uit onze eeuw spreken de lezers waarschijnlijk het meeste aan. Zodoende heb ik besloten het 'kunstje' nog eens te herhalen. Mijn target is nu gesteld op 75.000 euro en dat gaat lukken, want we hebben in een paar weken tijd al ruim 17.000 euro binnen. Enorm veel mensen voelen zich betrokken bij dit project. Ik denk er trouwens aan zo'n financieringsavond binnenkort ook in Leiden te organiseren: '1001

vrouwen in de Leidse Schouwburg'. Hoewel, die is wel heel erg groot.”

Uitkijken

„Er zijn ontzettend veel kandidaten voor een boek over Nederlandse vrouwen uit de zoste eeuw. Ik merk dat ik uit ruimhartigheid 'iedereen' een plekje zou willen geven, maar dan zou het veel te dik worden. Heel veel mensen dragen namen aan. Maar daar moet ik mee uitkijken. Door die crowdfunding denken sommigen een plekje te kunnen 'kopen'. Niet dus. Ik krijg voor het eerst ook te maken met families, die het in het algemeen wel een eer vinden dat er een familielid in komt, maar zich gaan bemoeien met de manier waarop. Insppraak, prima, maar ik beslis wie er in komt. En: je moet wel dood zijn. Ik heb sowieso al te veel namen, en het is toch beter als een leven 'af' is om zo'n biografietje te schrijven.”

Rode draad

„Ik ben nu met het moeilijkste deel van het boek bezig: Tweede Wereldoorlog. Daar word ik hartstikke verdrietig van. Je duikt in de levens van verzetstrijdsters, maar ook van vrouwen die slecht zijn geweest, daar ontkom je niet aan. Want het zijn niet allemaal lieverdjes, lang niet alle vrouwen zijn rolmodellen. Zo zijn er beruchte Jodenverraadsters geweest, vaak waren ze zelf joods. Ze kozen er voor te overleven door hun lotgenoten te verraden. Ook waren er vrouwen in het verzet, die onder

druk van de Duitsers zijn bezweken. Ja, die oorlog wordt een rode draad in het boek, want hij werkt nog generaties door. Velen van ons zijn producten van mensen die erdoor getraumatiseerd raakten.”

'Zachte krachten'

„DJ Isis hield tijdens de aftrap van de crowdfundingactie een pleidooi voor meer erkenning van de 'zachte krachten van vrouwen'. Dat pleidooi steun ik van harte. Ik wil niet zeggen dat vrouwen per definitie beter zijn, maar feit is dat vrouwen zelden oorlogen beginnen. Bij – toegeschreven – vrouwelijk gedrag hoort zorg voor naasten, het gezin, de harmonie. Laten we dat eens wat meer cultiveren en inzetten.”

'Leidse' namen

„Wie ik uit de Leidse regio heel interessant vind, is Emilie Knappert, die komt zeker in het boek terecht. Zij heeft in 1892 het Leidse Volkshuis opgericht en is daar heel lang directeur van geweest. Een mooi, ontroerend verhaal. Ze richtte leesclubjes op voor fabrieksmeisjes uit de textielnijverheid en daar was ze heel fanatiek in. Ze las die ongeschoolde meisjes voor, praatte met hen over serieuze onderwerpen, maar ze deed ook aan werkverschaffingsprojecten en wijkverpleging. Zo'n verhaal vind ik fantastisch. Zij is een goed voorbeeld van de vele vrouwen, die 'gewoon' aan de gang zijn gegaan, zonder zich daarvoor op de borst te kloppen.”

Interview van de week

Paspoort

Naam: Els Kloek
Leeftijd: 63 jaar
Woonplaats: Amsterdam, geboren en getogen in Leiden
Opleiding: Stedelijk Gymnasium Leiden, studie geschiedenis UVA, ze promoveerde op drie Leidse studies
Beroep: freelance historica, auteur, ze geeft lezingen en workshops
Nota bene: ze schreef standaardwerken als 'Vrouw des huizes' en '1001 Vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis' en een duizelingwekkend aantal boeken en andere publicaties, zie www.els-kloek.nl
Burgerlijke staat: getrouwd met Frits Rovers, uit eerdere relatie zoon Daan van der Meer (29)

Goeie Mie

„Wie uiteraard ook niet in het boek mag ontbreken, is de Leidse gifmengster Goeie Mie. Het kan nog net, want ze is van 1839, maar overleed in 1915. En natuurlijk krijgt de Zangeres zonder Naam, Mary Servaes, een plekje. Anne Bos, nog zo'n bijzondere vrouw. Ze was onze eerste filmdiva, had hoofdrollen in 'Op Hoop van Zegen' en 'Majoor Frans'. Toen ze in 1975 in Leiden overleed, besteedde geen krant daar aandacht aan. Elly Kerckhoffs staat ook op de groslijst. Zij stond in Leiden aan de wieg van veel organisaties voor jongeren en ouderen, Elly ging voor sociale rechtvaardigheid.”

Souffleren

„Heb je wel eens gehoord van Afine Dik? Ze was de vrouw van de beroemde tekenaar Marten Toonder. Zij heeft de stripfiguur Tom Poes bedacht. Niet zij, maar haar man kreeg de eer, zoals dat nu eenmaal ging. Want vrouwen hebben hun mannen zo vaak gesouffleerd. Dat zal in de 16e tot en met de 19e eeuw ook eindelijk zijn gebeurd, maar daarover is natuurlijk minder bekend dan in onze tijd.”

Máxima

„Ik heb voor dit project een dijk van een comité van aanbeveling: onder anderen Connie Palmen, Frits van Oostrom, Neelie Kroes, Hedy d'Ancona, Sybilla Dekker, Hans Blom en Claudia de Brey. Sommigen zouden zelf voor een plekje in aanmerking komen, maar ja, ze leven nog, hè? Connie Palmen maakte er nog een grapje over: misschien ga ik nog net op tijd dood. Neelie is misschien de 'topper' om het eerste exemplaar in ontvangst te nemen. Maar we denken ook aan Máxima. Ik ga natuurlijk voor het hoogst haalbare. Maar eerst moet dat boek af. Nog een kleine zeshonderd bio's te gaan!”

FOTO UNITED PHOTOS